

Smernice za delo.

Nastane vprašanje: kje naj začnemo s svojo borbo? Začnimo z delom znotraj, pri nas samih, to bo edino pravilno. Od življenja težko preizkušeni, razmetani in izolirani po najoddaljenejših krajih, smo ravno mi najmlajši začutili notranjo potrebo pogostejšega sestajanja in združevanja ter iskanja možnosti za smoteno in uspešno zaščito naših moralnih in materialnih interesov.

Predpogoj vsakega uspešnega dela je v skupnosti in vzajemni akciji. V sodelovanju in enotnem nastopu nas vseh je naša moč in bodočnost. Zato je nujno, da izvedemo emancipacijo učiteljskega stanu od vsega kar zavira našo skupno delo, naš skupen nastop. Zavedajmo se vedno in povsod, da smo v prvi vrsti učitelji in šele potem vse drugo, da smo dolžni predvsem sodelovati pri stanovskih akcijah, ki bodo uspešne le tedaj, če bomo vsi kakor eden. S tega stališča motrimo v bodoče vse javno življenje ter iščimo odnos do vsega ostalega. Vsak učitelj, ki zabavlja tudi sam čez učiteljsvo, ki ironizira in smeji napore za zboljšanje položaja celotnega učiteljskega stanu ter dopušča, da dela to kdo drugi v njegovi prisotnosti, vsak tak učitelj ubija v sebi in svoji okolici smisel za skupnost ter avtoriteto učiteljskega stanu. S takšnim ravnanjem pljuje v svojo lastno skledo in bije samega sebe v obraz. Isto dela tudi vsak, ki začne akcijo in ustanavljanje posebnih skupin brez zadevnega sodelovanja in pooblastila večine tovarišev. Vsako cepljenje znači slabljenje in nesposobnost ter je negativno in škodljivo za celoto, posebno če ga izvede kdo iz konkurenčnih ozirov na svojo roko. Zahtevamo poštenosti in demokratičnega sodelovanja vseh. Zavedati se je treba, da je z gospodarsko krizo nastopila era izgubljanja že dobljenih pravic ter da je zato življenjske važnosti enotno socialno zaščitno delo.

V skupnosti je moč.

Zato našo skupno gibanje mladih učiteljev ne pomenja cepljenja ter slabljenja skupne učiteljske fronte. S tem, da se bavimo predvsem s problemi in težavami, na katere naletijo učitelji, začeti, ter da zahtevamo v okvirju učiteljske organizacije za najmlajše notranjo avtonomijo in popolno upoštevanje nas in našega mnenja, izvajamo le specializacijo na nekaterih najaktualnejših problemih s stališča in v korist celotnega učiteljskega stanu. Le kdor gleda tako na nas in našo stremeljena pravilno razume in podpira naše skupno delo.

Z večkratnim sestajanjem, s poglobitvijo medsebojnih stikov moramo utrditi iskrene medsebojne tovariške odnose ter se skupno boriti proti podlosti, denunciacijam, parazitstvu, favoriziranju, protekciji, a posebno proti uvajanju strankarske politike v javno službo, kajti vse to vznemirja vse uradnike, jemlje

† Bernard Andoljšek

Na lanskem decembrskem zborovanju JUU — sreskega društva v Litiji smo se spomnili našega dolgoletnega člana, vpokojenega šol. upravitelja Bernarda Andoljšeka in smo mu krepko zaklicali k njegovim sedemdesetletnici: »Na mnoga leta!«

Zdaj, v septembru, kmalu potem, ko so se otvorile učilnice, pa smo se zbrali ob našem častnem članu Bernardu Andoljšku, ki je ležal tiho sredi cvetja in sveč... Dolga vrsta pogrebcev ga je spremljala z njegovega stanovanja na Vodovodni cesti v Ljubljani na pokopališče k Sv. Križu. Največ je bilo Litijanov in stanovskih kolegov iz litijskega sreza, saj je služboval Andoljšek pri nas polno četrtstoletje. Bil je dober učitelj, vnet pedagog, iskren tovariš, razumen predstojnik in vnet pobornik za učiteljske pravice. Andoljšek je znal, kakor malokdo, gojiti stanovsko družabnost in je bil svojemu učiteljsvu kakor oče.

O hrbtenici

Nauk o hrbtenici je tako obsežen, da je postal že znanost. Hrbtenic pravijo tudi značaj. O njej smo se učili že v šoli in tam so nam govorili, da jo moramo držati pokoncu, da je ne smemo kriviti pred nikomur in bog ne daj, da bi se nam zmečkala. Kajti brez hrbtenice ne bi mogli živeti sebi vredno življenje in bi se morali brez nje plaziti po tleh kot sipa, ki je nima. In so nam še povedali, da so narodi brez hrbtenice morali klavirno propasti.

Tako nam je govorila šolska učenost, preden smo stopili v življenje. Pa nam je življenje pokazalo drugo, praktično plat nauka o hrbtenici. Povedalo nam je, da se hrbtenica praktičnega človeka izraža na dva načina: Navzdol se mora držati pokonci, navzgor pa se mora lomiti. Kdor se tega življenjskega nauka drži, bo spoznal, da je življenje kaj lahko in prav nič komplicirano. Temu ne bo treba s strahom iskati po časopisnih novicah, kako je danes in kako bo jutri — naj bo zgoraj kdorkoli hrbtenica ga bo sprejela z vso ponižnostjo in vdano, ki sta veliki čednosti.

Zato ne gre, da obsojamo ljudi, ki prilagode svojo hrbtenico praktičnemu življenju.

Pravijo in obsojajo, da je nekaj delodajalec zahteval od brezposelne prosilke, naj vstopi v njegov klub, ako hoče pri njem kaj veljati. Ko pa ga je mladenka vprašala: »Kaj pa z mojo hrbtenico?«, da je odgovoril: »Tvoja hrbtenica nas ne briga, nosi jo, kakor hočeš, to je tvoja zadeva, glavno je, da jo pred nami skloniš!«

Tako pravijo in obsojajo! Pa ni prav, da obsojajo, kajti je bil ta delodajalec gotovo izkušen mož in velik mojster življenja. Nje-

gov navet je bil človekoljuben in zaslužni pohvalo, ne pa grajo.

Tudi to se je baje zgodilo in kroži med nami kot baubau, ki naj bi nas splašal pred praktičnimi zahtevami življenja.

Nekaj gromovnik, ki se je vedno ponašal s trdnostjo svoje hrbtenice, je nenadoma spoznal, da bi dobil najlažje odpustek za svoje grehe na ta način, če bi stopil pred gospodarja z zmehčano hrbtenico. Ponižno in krotko je sedel na vidno mesto in se priklanjal, da bi gospoda videča vso mehkobo njegove hrbtenice.

Se in še je takih primerov, ki jih v svojem nesodobnem pojmovanju življenja obsojamo, ker ne poznamo velikega pomena skrivljenih hrbtenic za bodočnost. Kajti pomislite, kako brez ovir in mehko bodo narodovi voditelji lahko šli novim zarjam nasproti, ko jim bomo postlali pot z našimi mehкими hrbtenicami.

Se in še je takih primerov, ki jih v svojem nesodobnem pojmovanju življenja obsojamo, ker ne poznamo velikega pomena skrivljenih hrbtenic za bodočnost. Kajti pomislite, kako brez ovir in mehko bodo narodovi voditelji lahko šli novim zarjam nasproti, ko jim bomo postlali pot z našimi mehкими hrbtenicami.

Smernice.

Naše gibanje pa ni samo instanca za dajanje inicijativ in energije za stanovsko zaščitno obrambo, temveč pomenja tudi stvaritev novega miljeja, v katerem se hočemo tudi strokovno spopolnjevati. V njem bomo združevali in stopnjevali vsakodnevnih napore posameznikov ter vršili vzajemno dopolnjevanje v korist narodne šole.

Z delom za stanovsko emancipacijo in svobodo dela, moramo delati tudi za osvoboditev šole. Mi ne poučujemo v šoli v imenu naroda, ne v imenu cerkve, tudi ne v imenu kakšne politične skupine, mi poučujemo v imenu čiste resnice. Računske formule, slovniška pravila, zgodovinska dejstva in ostalo se ne more izkoriščati v propagandne svrhe, zato je šola lahko svobodna. Namesto abstraktnega ideološkega in enciklopedističnega pouka želimo praktičen in konkreten pouk z upoštevanjem realnih razmer in potreb. Pri otrocih hočemo vzgojiti ljubezen do dela, kajti delo, ki je danes zaničevano in ponižano mora postati novi ideal in splošni princip. Želimo gojiti kult dela, da tako nekoč stvorimo novo produktivno delovno šolo, ki bo res v korist najširšim ljudskim plastem. Zahtevamo kompetenco in dostojanstvo učitelja, spoštovanje otroka in spoštovanje naše intelektualne in moralne čistoče. Vse naše kritike, vse naše zabavljanje in godrnjanje bo brezuspešno, ako se ne pretvori v konstruktivno delo, ako nas kritike ne primorajo, da delamo boljše in ako se mi sami ne pripravimo, da izvršimo osvoboditev šole, učenca in učitelja.

D. Lj. Vitor.

Litiji in okolici, šoli in mladini. Hvaležnost, ki je kaj redka cvetlica v današnjih časih, se je zgrnila ob Andoljškovem odhodu kot velik žopek in dokazala, da je bil odhajajoči litijski nadučitelj dober in uspešen vrtnar sre in duš.

Bernard se je rodil v Jurjevici pri Ribnici, kar je dokaz njegove bistroumnosti pa tudi šegavosti. Po skončanem 4. gimnaziju ga je vleklo v učiteljski stan. Ko je dovršil pred-randijo, je dobil prvo službo v Bohinjcu, nato pa v Dragi v kočevskem nemškem otočku, kjer je deloval v smislu narodnega poslanstva in je bil vnet sodelavec v CMD. Od tam ga je zanesla službena pot v Mirno peč na Dolenskem.

V Litijo je prišel v začetku stoletja. Šola je domovala v poslopju, kjer je zdaj nastanjena občina. Vneto se je vrغل novi nadučitelj na delo in dosegel, da so pričeli graditi na Trtici novo šolsko poslopje in ga je pri tem delu podpiral njegov prednik g. Franc Slanc, ki je dal učiteljski službi slovo ter je kot veleposelnik prevzel županstvo. Nova litijska šola, dograjena l. 1912., je bila med najlepšimi za tedanje čase, vsa v parketi, za učiteljsvo pa so bila določena krasna stanovanja.

Andoljšek se je vrغل tudi v javno delo. Sodeloval je povsod, koder so potrebovali inteligentnega voditelja: pri Sokolu, pevskem društvu »Lipi«, pri gasilcih, pri Okrajni po-

litiji itd. Vneto je prirejal tudi šolske in mladinske igre, vodil večglasen šolski zbor, gojil tudi skriptična predavanja in tako umno gradil most med šolo in domom.

Kakopak, da je bil z dušo in telesom v učiteljski organizaciji, bil je v vodstvu okrajnega učiteljskega društva, v okrajnem šolskem svetu pa je bil zastopnik učiteljskega, kjer se je vneto boril za stanovske in šolske zadeve.

Ob vstopu v pokoj ga je Učiteljsko društvo izvolilo za častnega člana, takisto več drugih društev, in celo litijska občina.

S tem so tudi oni priznali njegovo uspešno delo v teku 25-letnega delovanja v središču litijskega sreza.

Po preselitvi iz Litije je preživel Andoljšek nekaj let v Kranju, poslednja leta pa v Ljubljani, tam ga je napadla bolezen, ki je na videz trdnega moža podrla.

Ob grobu se je poslovil od vzornega šolskega upravitelja in učitelja predsednik litijskega JUU tov. Jože Zupančič, ki je prikazal uspešno življenjsko pot društvenega častnega člana. V imenu Andoljškovih učencev se je zahvalil župan g. Lajovic, litijska »Lipa« in ljubljanski pevci so zapeli svojemu požrtvovalnemu predsedniku v poslednje slovo, nato se je priklonila nad grob društvena zastava in grude so zagrnilo grob vnetega učitelja in doberčina.

—nč—

Splošne vesti

ALI JE POTREBNO ZOPET ZANAŠATI RAZDOR V JUU?

Učiteljsvo se upravičeno sprašuje, ali je potrebno zopetno zanašanje preprirov in razdora v JUU. Ali ni bilo dovolj teh preprirov v 15 letih? Ali se ni v zadnjih dveh letih pokazalo, kako blagodejno deluje na učiteljsvo, če je složno, tovariško in združeno, da dela skupno za svoj stan, v dobro in ne v zlo šoli in stanu?

Ali nista obe zadnji glavni skupščini JUU v Sarajevu in Novem Sadu pokazali prave slike tovarištva, dostojnosti učiteljskega stanu, najboljše volje za delo v korist šole, stanu in domovine? Ali nista ti dve skupščini zelo povzdignili ugleda učiteljskega v javnosti in popravili slabih vtisov iz preteklosti?

Ali more kdo trditi, da niso osnovna načela personalne prosvetne politike, ki si jih je osvojilo JUU v korist šole, prosvete in učiteljskega? Neobhodno je potrebno, da se jih izvede in se s tem enkrat že urede šolske razmere, da bo lahko šola mirno delovala in napredovala.

Ali more kdo trditi, da niso cilji JUU, ki si jih je začetlo z novimi pravili, ideali, v korist šoli, prosveti, učiteljskemu stanu in obči javnosti?

Ali more kdo osporiti dejstvo, da so se s poslovnikom za skupščine in zborovanja JUU uvedla najdemokratičnejša in parlamentarna načela, da vsak član lahko svobodno pove svoje mišljenje in nam tudi praksa zadnjih dveh skupščin kaže lep napredek v čast in dobro učiteljskemu, šoli, prosveti, narodu in državi?

Ali more kdo osporiti dejstvo, da se hoče s stanovskimi častnimi razsodilci, ki so nezavisna od vsakega vplivanja, dvigniti tovarištvo, značajnost in moralno učiteljskega, kar bo v korist mladini, narodu in državi?

Ali more kdo osporiti resno delo sedanje uprave JUU, ki se častno, možato in dostoj-

no bori za učiteljske socialne pravice, za zaščito učiteljskega, njegovih pravic in svobode?

Zakaj torej zopetno zanašanje razdora v JUU. Ali učiteljsvo ne sme neodvisno služiti šoli in svojemu stanu? Ali res ne sme odkrito povedati, kaj je v škodo šoli in stanu?

Zakaj vsa gonja proti upravi JUU, ki skuša izboljšati prosvetne prilike in pomagati ustvariti znosljive razmere, da bo učiteljsvo lahko mirno delalo za šolo in stan in za povzdigo prosvete in gospodarstva v narodu? Zakaj se ovira tudi ta uprava JUU in se začne ista osebná gonja, kakor proti prejšnjim upravam JUU?

Ali je to potrebno učiteljsvu in je to v njegovo korist? Ne!

Komu je torej potrebno?

Ako je to potrebno grupici beograjskih učiteljev zaradi uzaljenga samoljubja, grupici, ki pozna samo osebno gonjo in intrige ter razdiranje, ne pa stvarnega dela, je to nepotrebno učiteljsvu in notranjosti države. Oblasti to ni potrebno, ker učiteljsvo stremi za ureditvijo prosvetnih razmer in šole in jo samo podpira v njenih nalogah. Če je potrebno to vsakokratnim režimskim strankam, učiteljsvu ni potrebno, da se zanaša razdor v stanovsko organizacijo in se skuša rušiti uprave, ki delajo za interes stanu, šole in prosvete.

Zato mora učiteljsvo odkloniti intrige od zunaj in od znotraj in podpreti uprave, ki se bore za stanovske pravice in koristi, v prid šoli in narodu, ter ne dopustiti, da se dela škoda stanu in šoli! Zastopamo stanovsko korist in ne strankarskih!

Učitelj, ki prodaja svoj značaj za službeno mesto in ponujane udobnosti, ne more biti vzor mladini in narodu.

Zopet politično-strankarska opozicija proti centralni upravi JUU. »Slovenec« od 3. oktobra 1936., št. 227, str. 2., prinaša sledečo senzacionalno vest: »Opozicija v JUU. Ponovno smo imeli že priloško opozoriti našo javnost na stanovsko, politično in svetovno nazorsko smer sedanjega vodstva »Jugoslov. učiteljskega združenja«, ki mu stoji na čelu g. Ivan Dimnik in ki jo podpira tudi večina slovenskega učiteljskega. Resnici na ljubo mo-

gov nasvet je bil človekoljuben in zaslužni pohvalo, ne pa grajo.

Tudi to se je baje zgodilo in kroži med nami kot baubau, ki naj bi nas splašal pred praktičnimi zahtevami življenja.

Nekaj gromovnik, ki se je vedno ponašal s trdnostjo svoje hrbtenice, je nenadoma spoznal, da bi dobil najlažje odpustek za svoje grehe na ta način, če bi stopil pred gospodarja z zmehčano hrbtenico. Ponižno in krotko je sedel na vidno mesto in se priklanjal, da bi gospoda videča vso mehkobo njegove hrbtenice.

Se in še je takih primerov, ki jih v svojem nesodobnem pojmovanju življenja obsojamo, ker ne poznamo velikega pomena skrivljenih hrbtenic za bodočnost. Kajti pomislite, kako brez ovir in mehko bodo narodovi voditelji lahko šli novim zarjam nasproti, ko jim bomo postlali pot z našimi mehкими hrbtenicami.

Andrej Naprejš:

Pisma Martina Kobaleža

I.

Danes, predragi, ne romam več samotno in peš. Sto in sto ljudi me spremlja, začudeno se spogledujejo, podobni so mi, kakor bi mi bili bratje; zato so postale cesarske ceste vsakdanje in šumne, vsak dan se prikaže na njih mlad človek s cesarskim pismom v žepu in cigansko vijolino v zelenem žaklju, umikam se jim in hodim po svojih potih. Prav jim je, negodničnem, ne vedo, da je treba slušati gospodarja, če je njegov kruh. Skrbi me zaradi te nerazodone mladine, vse večere premišljujem, včasih se zaspati ne morem. O mladost, mladost! Čudne dežele sem si ogle-

dal te dni, take živijo samo še v zgodbah starih dedov, pol Indija Koromandija, pol nebeški raj. Tam živijo drugačni ljudje kot pri nas, smejejo se našim tegobam in solzam, majejo z glavami, in če jim vse razložimo, ne zinejo niti besedice, še pljujejo ne po tleh, obrnejo se in delajo naprej. Vse vam bom povedal, razložil vam bom čisto resnico, kakor je je žejno čakajoče srce...

Prišlo je z viharjem in gromom in vsi smo se pokrizarili, nevihta bo. Stisnili smo se pod strehe in prav takrat se je odtrgal od nekod dolg človek, suh in napol raztrgan, kakor ciganski popotnik, majal se je mimo hiš in ropotal s popotno gorjačo. Ko smo ga zagledali, nas je obšlo nekaj nepoznanega, srca so se nam stisnila, pogledali smo se in obupen vzdihljaj se nam je izvil iz grl. Tujec se je pa ustavil pred nami, videli smo, da ima eno oko pokvarjeno, drugo pa polno nebeškega srda, vzdignil je koščeno roko in hrpavo zakrical:

»Spokorite se, zakaj prihaja, kakor je bilo oznanjeno, nihče ne bo ušel, nekaj danes, nekaj jutri, vsakega bo obiskalo trpljenje! Spokorite se! Zakaj ste propevali? Pesem je začetek poguma in pogum prinaša nemir. Zakaj ste učili? Ni nam treba modrosti, ves svet je dobro zgrajen, očetje so bili zadovoljni in bodo še otroci. Spokorite se, spokorite se!«

Nismo ga poznali, odkod je prišel, nič kesa nja ni zbudil v nas, le radovedno smo iskali v spominu, a se nam ni prikazal.

Šel je mimo nas in tudi mi smo se napačili po svetu. Nič jezje ni v nas, veliko več smeha, povsod živijo dobri ljudje in nas čakajo. Se jaz, Martin Kobalež, sem poiskal drenovko in šel na blagoslovljeno pot. Človek se uči do zadnjih dni, marsikaj bom videl, pri nas smo revni, zraven pohlenno ti-

ščimo za tujim blagom, našel bom marsikaj dobrega in prodal za dober denar rodoflujbom šentflorijanskim. Bolj ko sem hodil, bolj se mi je vedrilo starikavo lice in z vedno večjo močjo je bila vame živa mladost, taka, kakor v prvih dneh, ko sem se nosil v gumbnici nagelj in sem klatil zvezde z neba.

Pa so nam na prvi postaji povedali zgodbo, precej nas je bilo in molče smo poslušali.

Zraslo je neboljeno kajžarsko otroče v močnega človeka, ni se hotelo ustavit, smehljalo se je, stezalo roke za soncem in se večalo in večalo, dokler ni prerasló koč in pogledalo z veselim obrazom skozi luknjo v slamnati strehi.

»Ohe!« so dejali sosedeje. »Tukaj nekaj ni v redu!«

Stopili so k očetu in vprašali, s čim pita otroka, da je v pohujšanje in sramoto vsemu svetu. Tak velikan, kdaj ga je že kdo videl! Oče se je prestrašil, branil se je, da ni nič kriv, saj je pretepal otroka na vse pretege, a mu ni nič pomagalo, še bolj je rasel, kakor bi se od tega redil, saj od koruznega močnika se ne more, ko ima za večerjo lahko noč in za zajtrk dobro jutro.

Poklicali so otroka, prestopil je koč in se postavil pred nje. Malo so se ga prestrašili, vendar so si ga resno ogledali. Poklicali so padarja, mož je nataknil naočnike in obrčal velikana na vse strani, nazadnje je ugotovil, da je čisto pravi, le močan da je neznanško.

»Saj to je tisto« so zajeceljali možje. Sedli so pod vaško lipo in se pomenkotali vse dopoldne. Župan je pozabil na pipo, bil je razburjen in brada se mu je tresla, kakor se nikoli. Kaj, če bi prišlo otroku na misel in bi mu vzel župansko oblast? Nič se ne ve, kakšne hudobne misli se lahko zbudijo v takem popačenem človeku. Kdo bi mu to